

اندیشان زمین

سال سوم، شماره ششم

شماره مجوز: ۹۳۲۹۸۴۰

چکمه های گل آسود...
اکولوژی و آب...
اکوسیستم مرتع...
اکوتوریسم چیست؟...
فواید درخت کاری...
تاریخچه درختکاری...

دانشکده منابع طبیعی و محیط زیست

نشریه انجمن علمی دانشکده منابع طبیعی و محیط زیست
گروه مرتع و آبخیزداری

اکولوژیست مرتع

او در دفاع از کشاورزی می‌گوید: بیوند بین آب و غذا بسیار محکم است. هریک از ما در یک روز حدود ۴ لیتر آب به شکل‌های مختلف مصرف می‌کند. اما تولید غذایی که ما در یک روز مصرف می‌کنیم به دو هزار لیتر آب، یعنی ۵۰۰ برابر بیشتر از آبی که در یک روز می‌نوشیم، نیاز دارد. این شان می‌دهد که چرا ۷۰ درصد کل مصرف آب صرف یک‌چیز یعنی آبیاری می‌شود. ۲۰ درصد دیگر آب مصرفی جهان صنایع می‌شود و ۱۰ درصد آن نیز به مصارف مسکونی می‌رسد. اکنون که تقاضا برای آب در هر سه بخش، پیوسته افزایش می‌یابد، رقابت در میان آن‌ها شدت می‌گیرد و معمولاً در این رقابت کشاورزان همیشه بازنهادند! این روزها، عالم کمبود آب در اکثر نقاط دنیا از جام جهان‌نمای، دشت‌های آفتات‌سوخته و مردمان تشنی کویر را بیینم و اندکی دلمان برایشان بسوزدا همین!...
برگرفته از کتاب اکولوژی و محیط‌زیست خودمنی (نصرت... صفائیان)

سحر رضاپور
کارشناسی ۹۴

اکو توریسم چیست؟

تعاریف متعددی برای آن تعریف شده است که شامل:

- بازدید یک منطقه به منظور مشاهده سرزمین، جانوران و گیاهان دست‌نخورد.
- سفر به طبیعت به‌نحوی که در عین محافظت از اکو توریسم به شان جوامع محلی نیز احترام گذارد شود.
- تربیکی از آموزش، ماجرا و تغیری معروفی شده.
- اتحادیه بین‌المللی محافظت از طبیعت(IUCN): اکو توریسم عبارت است از مسافرت مسئولانه به نواحی نسبتاً بک‌طبعی به منظور لذت بردن از طبیعت به نحی که اثرات منفی کمی بر طبیعت دارد و زمینه مشارکت اقتصادی - اجتماعی جمعیت يومی را فراهم می‌آورد.

□ تعریف جامع بین‌المللی اکو توریسم (IES) عبارت است از: مسافرت مسئولانه به نواحی بکر که محیط‌زیست را محافظت و رفاه مردم محلی را تأمین می‌کند.

اکو توریسم در ایران: کشور ایران سرزمینی بسیار متنوع است که تنها تنوع گل‌ها و پوشش گیاهی، بزرگ‌ترین دریاچه شور (دریاچه ارومیه)، بهترین پیست‌های اسکی دنیا و پهنه‌های کویری وسیع (دشت کویر لوت)، دریاچه هامون که یکی از بزرگ‌ترین دریاچه‌های آب شیرین دنیاست، جزایر و سواحل جهانگردی جنوب کشور با آب و هوای بسیار مطلوب در فصل زمستان، وجود مناطق طبیعی حفاظت شده، آبشارها، قنات‌ها وجود ۲۰۰۰ چشممه گرم و سرد معدنی، وجود ۱۴۸ گونه پستاندار، ۱۴۵ گونه پرنده، ۲۵۹ ماهی، غارهای طبیعی و ابوبه مترکام در شمال غرب ایران، تالابها، رودخانه‌ها و دریاچه‌ها همراه با ۱۹ موزه درزمنه متابع طبیعی ایران تنها گوشاهی از جاذبه‌های این موزیوم را تشکیل می‌دهند. ایران کشوری است که از لحاظ جاذبه‌های گردشگری در دنیا ۱۰ کشور نخست جهانی است ولی نام آن حتی در فهرست ۸۰ کشور گردش پذیر جهان از نظر ورودی‌ها و درآمد موجود نیست و در مقایسه با کشوری بونان که سهم گردشگری آن در حدود ۴۶٪ می‌باشد سهم ایران تنها ۷٪ بوده و در مقایسه با تولید درآمد سران ۵/۳۷ دلار برای هر فرد یونانی، گردشگری برای هر فرد ایرانی ۵/۲ دلار عایدات حاصل می‌نماید. کشور ما از لحاظ متابع توریسمی مخصوصاً طبیعت‌گردی بسیار متنوع و قوی است؛ اما هنوز شناسایی این پتانسیل‌ها کاملاً انجام‌نشده است از طرفی در مناطق شناسایی شده نیز ظرفیت سنجی انجام‌نشده است به‌طور کلی فعلاً اکو توریسم ایران اصلاً جایگاهی در کل جهان ندارد در حقیقت سازمانی در این مورد وجود ندارد اگرچه هر سال توریست‌ها به ایران می‌آیند اما هدف اصلی آن‌ها دیدن اثر تاریخی یا فرهنگ است. اموروزه مدیریت اکو توریسم در ایران با توجه به روز رو به رشد جمعیت و کاهش متابع نفتی و انتکای کشور به اقتصاد تکمحوری وابسته به نفت، نه تنها یک نیاز بلکه یک الزام برای رشد و توسعه جامعه است.

اکو توریسم در خراسان:

اگرچه خراسان به عنوان مهم‌ترین قطب زیارتی کشور شناخته شده است اما دارای مناطق اکو توریسمی در خود توجه است که بیشترین مراکز در دامنه دره های شمالی کوههای بینالود در غرب مشهد قرار گرفته است که معرفت‌ترین آن‌ها: وکیل‌آباد، گلستان، حصار، طرق به، عنبران، جاغرق، مایون، آنقد که در امتداد یک دره واقع گردیده‌اند. سرآسیاب، ارچنگ، شاندیز، ابرده و زشك نیز در امتداد یک دره طولانی واقع شده است. پارک ملی تندره (جنوب غربی درگز) مناطق حفاظت شده ساری گل (جنوبی شرقی اسفراین)، دشت ساکوک (غرب اسفراین) و...

اکولوژیست‌های مرتع بحران کم‌آبی رخداد سیل‌های مغرب بروز ریز گردها و خیلی چیزهای دیگر را در اثر بی‌توجهی به‌سلامتی اکوسیستم‌های مرتعی می‌دانند آن‌ها می‌گویند و سمعت اکوسیستم‌های مرتعی ایران حدود ۱۲۶ میلیون هکتار یعنی تقریباً ۸۰ درصد سطح کل کشور است.

البته از آنجاکه ۳۴ میلیون از این مساحت را رسماً بیابان و کویر می‌دانند که اگر این مساحت کم شود سطح اکوسیستم‌های مرتع ایران می‌شود خود تا یک‌صد میلیون هکتار آنچه تعجب‌برانگیز امارهای متفاوت از سطح مرتع در ایران است. هرگزی در ارتباط با دیدگاه‌ها برای مرتع تعريفی به فراخور زمان و شرایط آن داده است.

بد نیست بدانیم در اولین آمار خیلی سال پیش (۱۳۱۰) که مربوط به اداره کشاورزی ان زمان است مساحت مرتع ایران ۱۰ میلیون هکتار بیان شده که نشان دهنده نگاه غیر کارشناسانه متخصصان کشاورزی در ان زمان به مرتع بوده است. اکولوژیست‌های مرتع دار می‌گویند مرتع مثل گوسفند قربانی است هر فردی یا هر سازمانی که هر کاری تحت عنوان توسعه در سر داشته باشد این گوسفند را دراز کرده و سهمش را می‌گیرد.

اکولوژیست‌هایی در سطح جهانی مانند آفای کاک و دیگران نیز می‌گویند بیشترین سطح کره زمین به مرتع اختصاص یافته به‌طوری که مرتع ۴۳ درصد جنگل‌ها ۱۸ درصد اراضی کشاورزی ۲۰ درصد مناطق مسکونی-صنعتی ۴ درصد و اراضی بدون استفاده (مانند یخچال‌ها و قلل کوهها) ۱۵ درصد سطح زمین را پوشانیده‌اند. اکولوژیست‌های مرتع دار می‌گویند مردم از کارکردها و خدمات اکوسیستم‌های مرتعی انگونه که باید مطلع نیستند اغلب مرتع را سرزمینی برای تولید علوفه و چرای دام می‌پندازند در حالی که تولید علف به عنوان خوارک دام فقط سهم کوچکی از وظایف مرتع است. کار اصلی مرتع ذخیره‌سازی و تأمین آب حفاظت از خاک و پشتیبان سلامتی و پایداری کشاورزی است.

اداعه‌ای دیگری هم دارند آن‌ها می‌گویند اکوسیستم‌های مرتعی این کارکردها را انجام می‌دهند:

- پوشش گیاهی مرتع مانند یک اسفنج آب باران را به خود می‌گیرد و به آرامی آب را راهی سفره‌های زیرزمینی می‌کند اگر این هنرمندی گیاهان نباشد بعد از هر بارندگی سیل به راه می‌افتد آب خاک را هم شسته و با خودش به ببراهه می‌برد.

- گیاهان انرژی خورشیدی را جذب و علخواران این انرژی را کسب و بدینسان است که سفره گوشت‌خواران که انسان رتبه بالایی در ان دارد رنگین می‌شود.

- مرتع آشیانه پناهگاه و سفره گستره‌های برای حیات وحش و پرندگان است.

- هوا پاک که این روزها کمیاب است تولید می‌کند.

- انسان‌های شهر زد را به آرامش و حضور در طبیعت دعوت می‌کند. با این‌همه دغدغه اکولوژیست‌های مرتع کاهش روزافزون سطح مرتع به دلیل تغییر کاربردی ساخت‌وساز و گسترش سریع و سمعت بیابان‌هاست. این اکولوژیست‌ها تعداد زیاد دام خشک‌سالی و سو مدبیریت را عامل اصلی بروز این بحران‌ها می‌دانند.

به روایت از یک اکولوژیست مرتع دار (استاد منصور مصدقی) اگر بره برداری برویه از مرتع به همین روال ادامه یابد روزی فرامی‌رسد که زندگی بر روی کره خاکی سخت و مشکل گردد.

برگرفته از کتاب اکولوژی و محیط‌زیست خودمنی (نصرت... صفائیان)

زهرا خدادادیان
کارشناسی ۹۴

اکولوژی و آب

و سرانجام آن عروسک‌کوکی که هیچ‌چیز نمی‌گفت جز آب، آب در آب غرق شد... (فروغ)

این روزها خشک‌سالی پیش رو آن چنان، حال اکولوژیست‌های اگر فرجه است که تعريف های جدیدی از توریسم را در فرهنگ آبی بکار می‌برند. مثلاً هرگونه خرابکاری در کمیت و کیفیت آب را، توریسم خاموش و هیدرروژن‌توریسم را توریسم آب‌های زیرزمینی می‌نامند و می‌گویند، هر اقدام یا کارکرد نرم‌افزاری، مانند قانون گذاری، سیاست‌گذاری، سوء نظارات، اجرا و... همچنین اقدامات سخت‌افزاری مانند حفر چاه غیرمجاز و یا حفر چاه در منطقه ممنوعه، ته زنی و کف شکنی غیرمجاز چاه، استحصل بیش از حد آب‌های زیرزمینی و... که منجر به افت محسوس کیفیت یا کمیت آب سفره‌های زیرزمینی شده و امنیت غذایی جامعه و سلامت محیط‌زیست را در کوتاه‌مدت یا بلندمدت مورد تهدید قرار دهد. هیدرروژن‌توریسم است. می‌گویند: این دسته از افراد و یا همه‌ی کسانی را که اصرار بر تداوم آن بخش از کشاورزی که اندک آب‌های زیرزمینی را نیز به هدر خواهد داد، به عنوان توریست اقليمي و قاتل سرزمین بايد تحت پیگرد قرار بگیرند. ظاهرًا لست برآون هم در بخش کشاورزی با این گروه از اکولوژیست‌ها هم صداست.

صداری بسیار، خواب و خیال خزان را بر مر آشوبد و بوسیدار سو
حرکت بسیار، عالم را فرا میگیرد. نسیم از خواب بر مر خیزد. خاک،
خان مر خورد و آزاد رسانی تازه ای را میگیرد. نبض را غصه مر تپید و در خان
به تولد ردوباره فرا خوانده مر شوند. زمین، بار سنگین خویش را و لام
نحو و آسمان، خورشید در خستانش را ارزان رسانی میکند ...
و بهار مر آید.

خوب که مر نگر، در مر یابر جنبش و صیانت دوباره طبیعت، از
طراده عظیم و هنرمندانه ای، حفایت میکند. گویش جهان آفرینش،
چون کتابر گشوده، به هر زبان رفع مرگوید و یعنی پیام را دارد که:
"جمع سبز فلک را چمن آزادیر هست".

سارا سلمی
کارشناسی ارشد ۹۳

مدیویت جامع منابع طبیعی با مشارکت مردم!

فرا رسیدن هفته‌ی منابع طبیعی
که نوید بخش آغاز بهار است را
تبیریک عرض میکنیم.

صاحب امتیاز: انجمن علمی دانشکده منابع طبیعی و
محیط زیست

استاد مشاور علمی: دکتر مرتضی اکبری

مدیر مسئول: جلیل احمدی

سردبیر: زینب خاوری

طراحی جلد و صفحه آرایی: زینب خاوری
نویسنده‌گان و همکاران این شماره: زهرا خدادادیان، آتنا

فراد رحیم، سحر رضاپور

گوهر علیزاده، سارا سالاری، علی ارجمندزاد، علیرضا

مختاری حسینی، سارا سلمی

ارتباط با ما:

آدرس: مشهد-میدان آزادی-پردیس دانشگاه

فردوسی-دانشکده منابع

طبیعی و محیط زیست - انجمن علمی مرتع و

آبخیزداری.

تلفن: ۰۹۳۸۷۱۱۷۷۵۷

شماره مجوز: ۹۲۱۹۵۵